

Jakość studiów doktoranckich – rola instytucji, doktoranta i promotora

Seminarium dla Kierowników SD w UAM

19 marca 2014
Poznań

Maria Ziótek

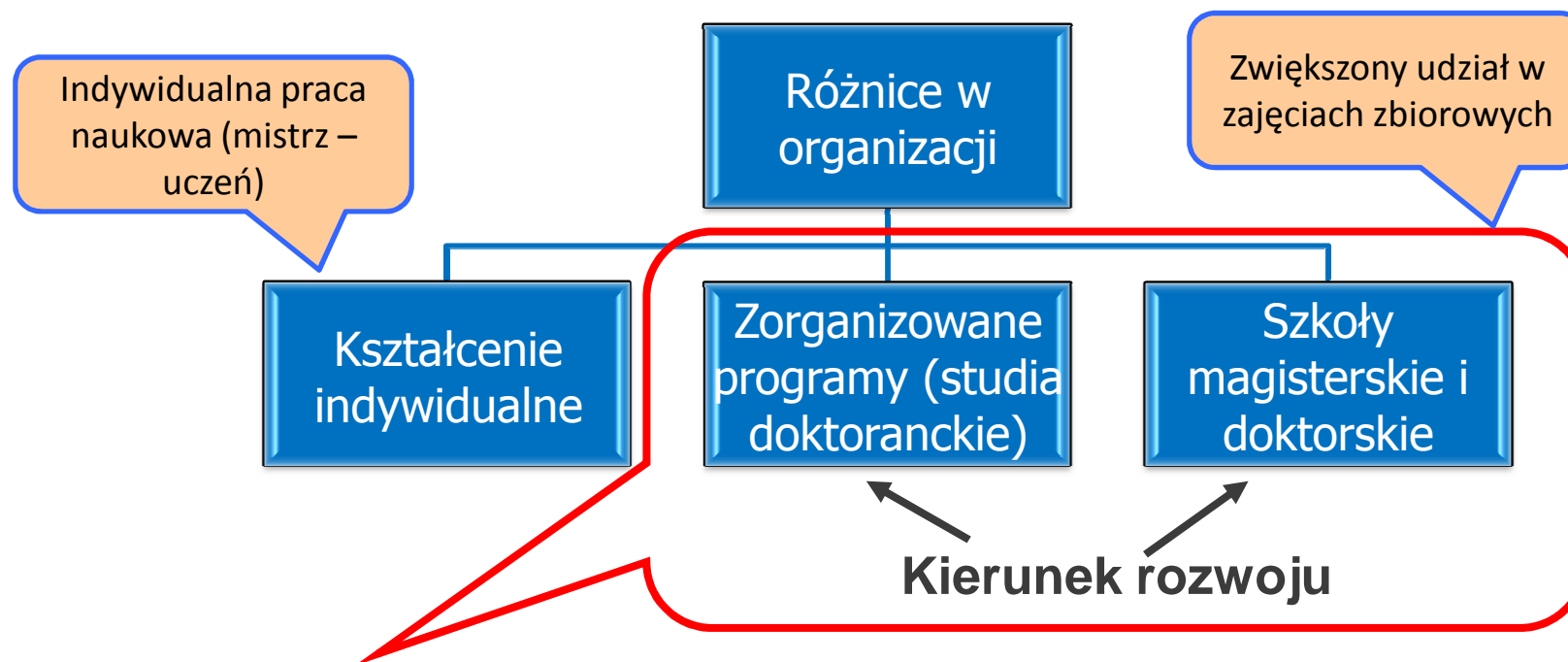

Zawartość prezentacji

- Typy doktoratów w kontekście regulacji prawnych w Polsce
- Określenie ról: instytucji, doktoranta i promotora
- Modele promotorstwa (indywidualne, zespołowe)
- Kwalifikacje promotora, ich ocena i doskonalenie
- Jakość promotora, jego rola i odpowiedzialność
- Wnioski

Typy doktoratów w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego (EOSW)

Różne modele

- Magistranci i doktoranci – wspólna administracja & przejrzysty rozwój umiejętności
- Tylko doktoranci, często zgromadzeni wokół dyscypliny lub tematu badań; SD mogą wiązać kilka instytucji; stanowią III stopień np. na uniwersytetach

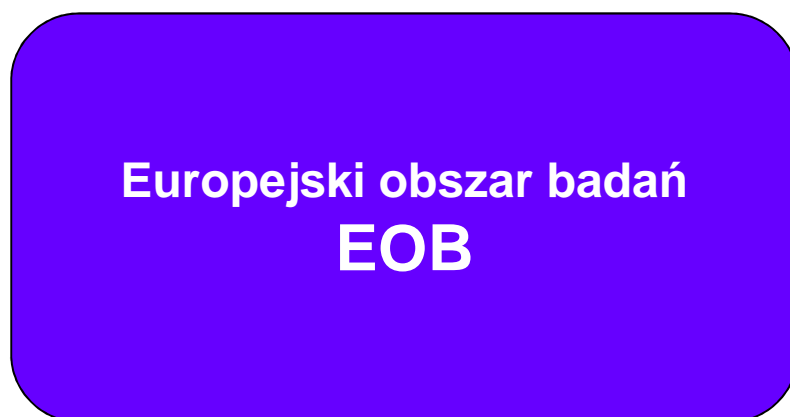
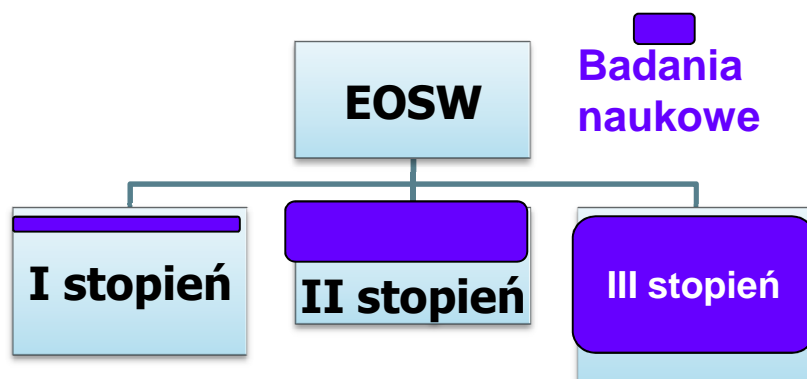
Organizacja, warunki i regulacje SD w EOSW

- Różnorodność (doktoraty naukowe, „zawodowe” /„specjalistyczne”; „praktyczne”/, przemysłowe, co-tutelles, europejskie doktoraty etc.)
- Różne programy odzwierciedlające różnice w EOSW wynikające z autonomii i misji jednostek prowadzących SD
- Ale: **oryginalne badania naukowe muszą stanowić główny komponent doktoratów** [Salzburg Principles, 2005]

źródło: Lesley Wilson, Bologna Seminar Doctoral Education in the European Higher Education Area from a University Perspective, EUA, Helsinki, 30/09/2008

Udział badań naukowych w procesie kształcenia na I, II i III stopniu

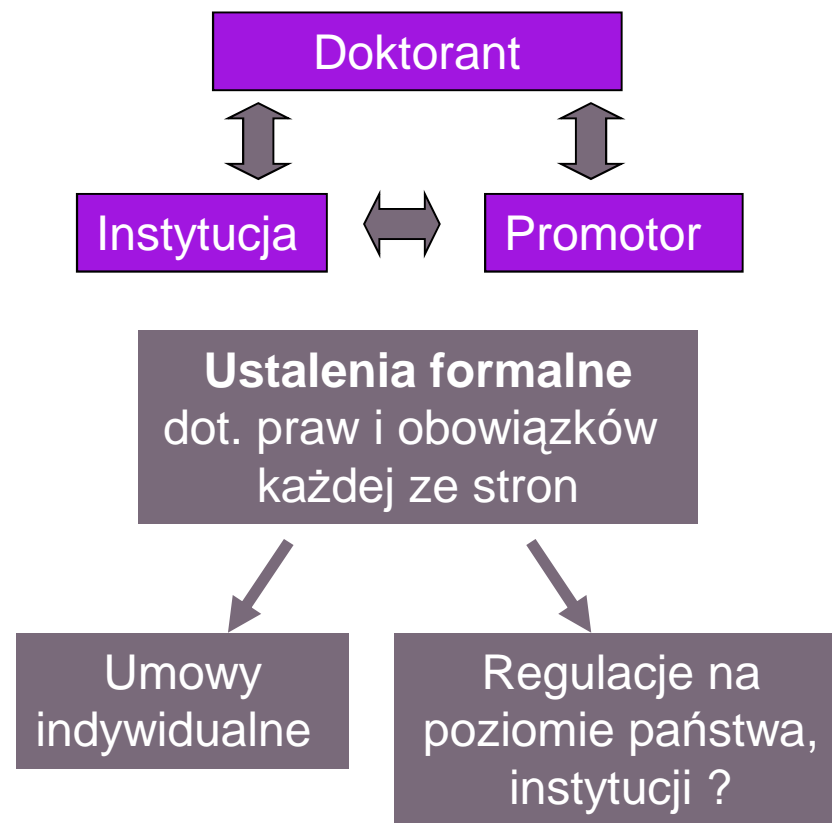
Odpowiedzialność za jakość doktoratów

Nadzór (promotorstwo) i ocenianie

Salzburg Recommendation (2005)

V. Kluczowa rola promotora i oceniania:

Ustalenia formalne dla promotora i oceniania powinny opierać się na przejrzystych umowach dotyczących współodpowiedzialności doktoranta, promotora i instytucji

Co jest lepsze?

Salzburg II Recommendations (2010)

Zachowanie równowagi pomiędzy procedurami i autonomią:

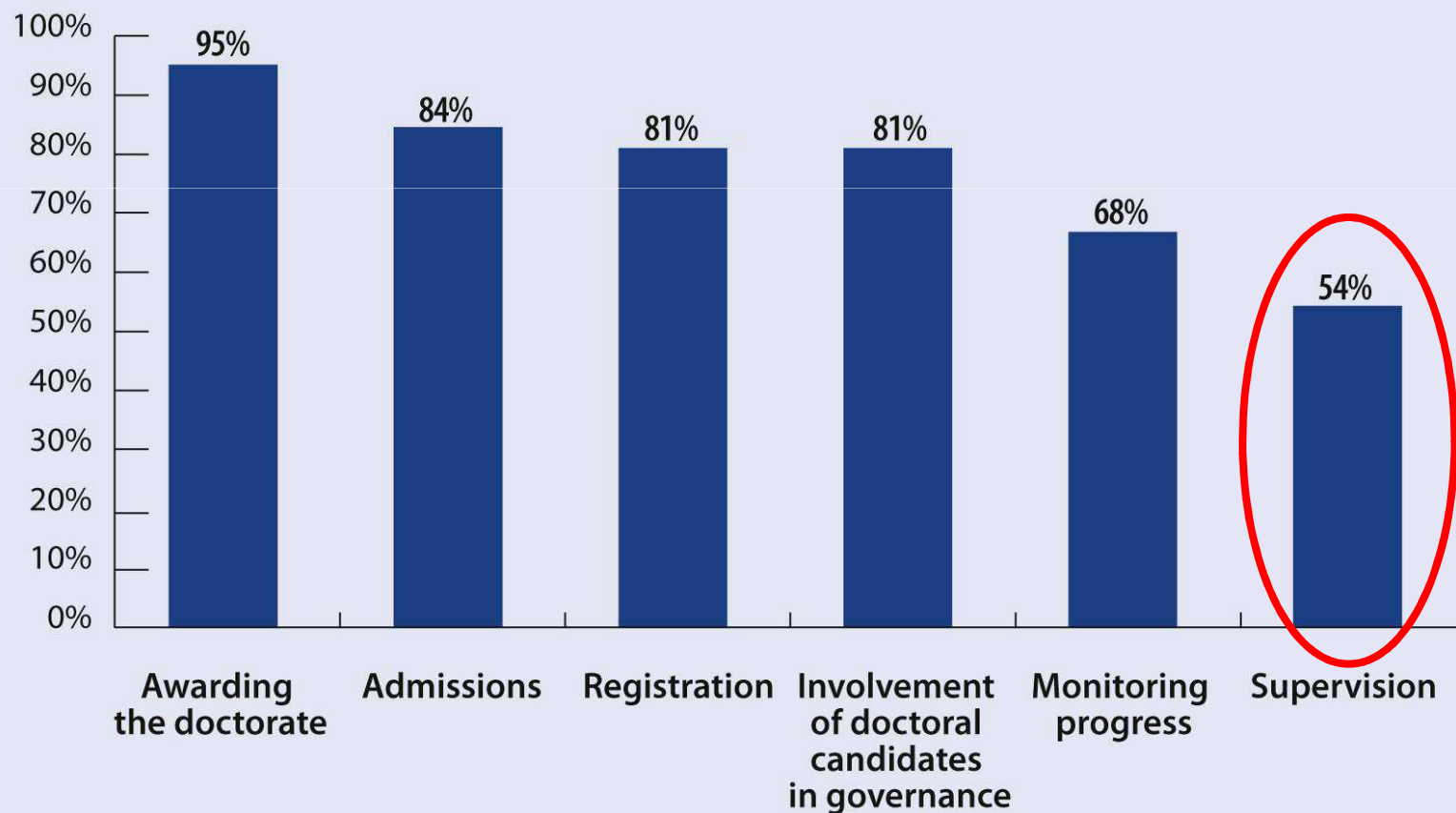
- Nacisk na znaczenie badań, autonomii intelektualnej, indywidualności. "Indywidualna podróż".
- **Podział odpowiedzialności pomiędzy doktoranta, promotorów i instytucję.**
- Instytucjonalną odpowiedzialność zapewniają struktury, **ALE muszą być elastyczne**, nie mogą prowadzić do ujednociania.
- **Struktury i procedury** nie powinny być narzucane instytucji.

Satysfakcja z procedur

na podstawie: Dr Thomas Ekman Jørgensen at 6th Annual Meeting of EUA-CDE University of Warsaw, Poland, 2013
(projekt ARDE (Accountable Research Environments for Doctoral Education))

Figure 5: Satisfaction with existing procedures

Rola promotora w świetle polskiego prawa

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO z dnia 5 października 2011 r. w sprawie studiów doktoranckich oraz stypendiów doktoranckich

§ 12.

3. **Opiekun naukowy wspiera doktoranta w samodzielnej pracy badawczej albo artystycznej od momentu rozpoczęcia studiów doktoranckich.**

USTAWA z dnia 14 marca 2003 r. z późniejszymi poprawkami o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Promotor pomocniczy pełni istotną funkcję pomocniczą w opiece nad doktorantem, w tym w szczególności w procesie planowania badań, ich realizacji i analizy wyników

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO z dnia 12 grudnia 2013 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich

§ 7. 1. **Jednostka organizacyjna uczelni albo jednostka naukowa zapewnia doktorantowi przez cały okres studiów doktoranckich opiekę naukową i wsparcie w samodzielnej pracy badawczej albo artystycznej, sprawowane przez opiekuna naukowego.**

Maria Ziótek

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO¹)
z dnia 1 września 2011 r.
**w sprawie kształcenia na studiach doktoranckich w uczelniach i
jednostkach naukowych**

§ 3. Studia doktoranckie stwarzają warunki do:

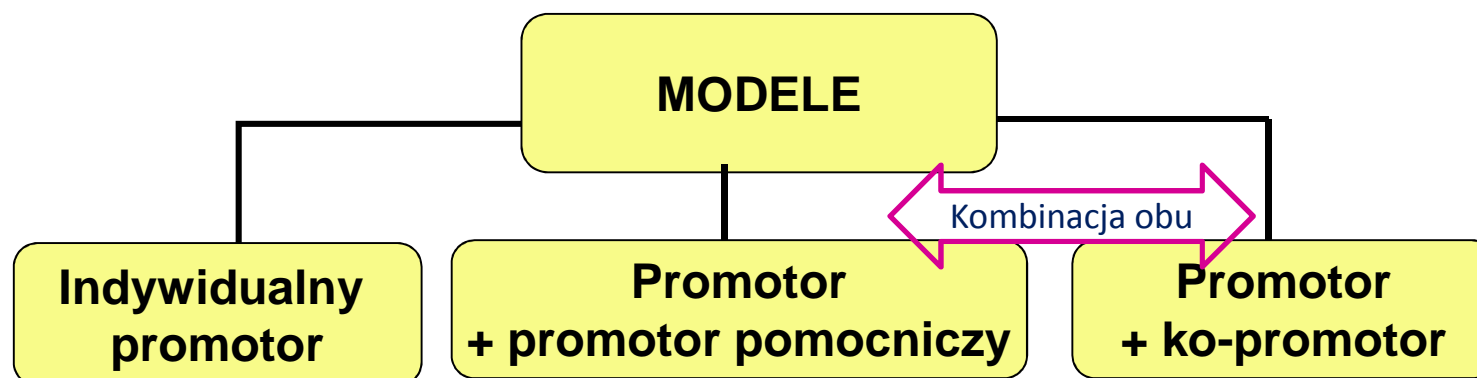
- 1) prowadzenia samodzielnych badań naukowych, w tym także poza jednostką prowadzącą kształcenie;
- 2) współpracy naukowej w zespołach badawczych, w tym również międzynarodowych;
- 3) przygotowania przez doktoranta publikacji naukowej w formie książki lub co najmniej jednej publikacji naukowej przyjętej do druku w recenzowanym czasopiśmie naukowym o zasięgu co najmniej krajowym lub w recenzowanym sprawozdaniu z międzynarodowej konferencji naukowej lub publicznej prezentacji dzieła artystycznego;
- 4) realizacji programu studiów, obejmującego zajęcia obowiązkowe, fakultatywne i praktyki zawodowe;
- 5) przygotowania do egzaminów doktorskich oraz przygotowania rozprawy doktorskiej pod opieką promotora albo promotora i promotora pomocniczego;
- 6) uczestniczenia w życiu środowiska naukowego w kraju i za granicą.

Istotna rola promotora w punktach 1-3 oraz 5 i 6.

Maria Ziótek

Modele promotorstwa w Polsce

■ Który model jest najlepszy?

To zależy od:

- **dyscypliny** (np. promotor pomocniczy bardzo przydatny w naukach eksperymentalnych)
- **typu doktoratu** (naukowy/"zawodowy/praktyczny") (np. promotor pomocniczy bardzo przydatny w doktoratach „zawodowych/praktycznych”)
- **liczby jednostek**, w których realizowany jest przewód doktorski (w przypadku tzw. wspólnych przewodów doktorskich bardzo istotna jest rola ko-promotora (tylko dla wspólnych doktoratów z jednostkami zagranicznymi) i promotora pomocniczego)

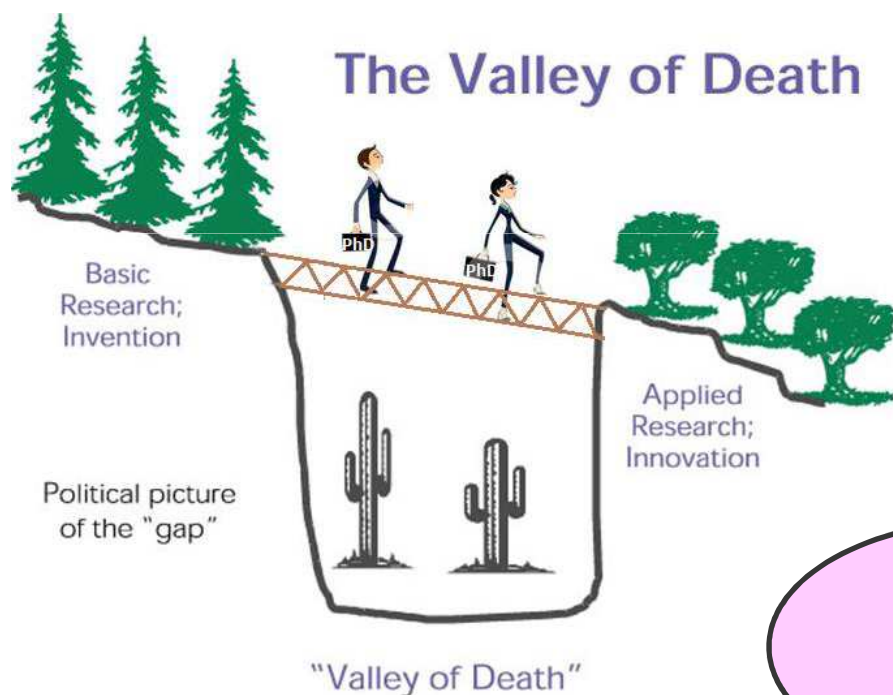
Działania /postawy efektywnego (dobrego) promotora

*Na podstawie:
Helmut Brentel
at 6th Annual Meeting
of EUA-CDE University of Warsaw, Poland, 2013*

Doktorat przy współpracy z instytucjami gospodarczymi

Wspieranie przejścia do projektu „stosowanego”

Źródło: Erno Keszei, at 6th Annual Meeting of EUA-CDE University of Warsaw, Poland, 2013

EUA PUBLICATIONS 2009

COLLABORATIVE DOCTORAL EDUCATION

UNIVERSITY-INDUSTRY PARTNERSHIPS FOR ENHANCING KNOWLEDGE EXCHANGE

DOC-CAREERS PROJECT
BY LIDIA BORRELL-DAMIAN

EUA
European University Association

6th FRAMEWORK PROGRAMME

European Research Area

Doktorat przy współpracy z instytucjami gospodarczymi

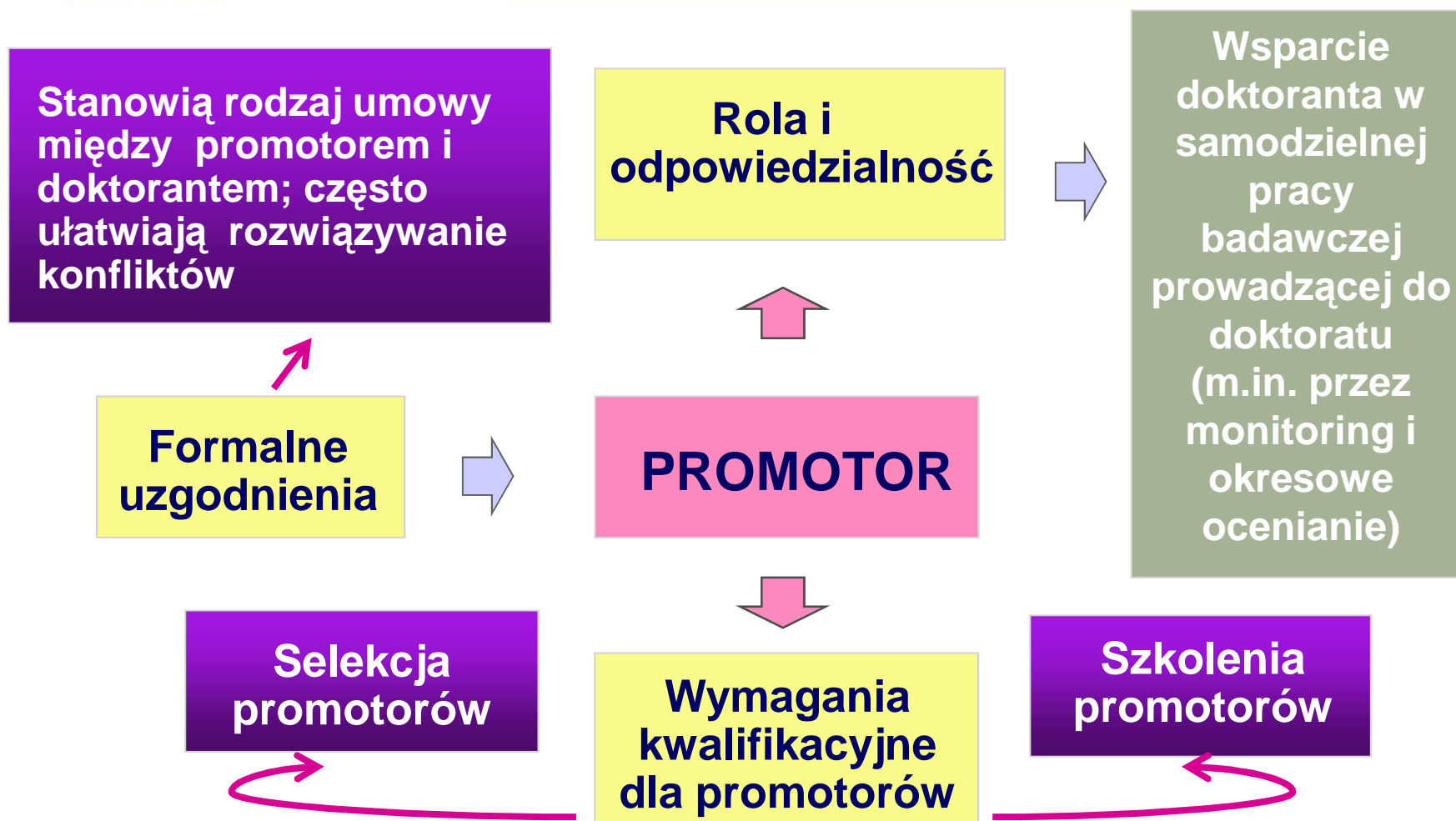
Zalecenia

- 1) Identify knowledge/technological needs and challenges which need R&D input
- 2) Exchange views on knowledge/technological challenges with university/industry
- 3) Plan **medium-long term R&D strategy** (e.g. within five years)
- 4) Develop **high quality research proposals**
- 5) Know the **costs** of your research and identify funding sources
- 6) Raise your **awareness** of the respective research environments in which to collaborate in your field (university, industry)
- 7) Develop/Participate in fora for **soft ways of interaction** between students, researchers and industry experts with good research content (conferences, fairs, etc.)
- 8) Organise small-size highly-specialised workshops/meetings pooling experts from **different research fields** and sectors
- 9) Seek the right expertise to assist you (IPR issues, contractual issues, etc.)
- 10) Formalise doctoral collaborations in solid and fair agreements combining **structure and flexibility**
- 11) Consider physical proximity as an asset to develop mutual trust - promote **face-to-face** dialogue
- 12) Commit to **excellence** in doctoral education, research and management

źródło: L. Borrell-Damian, *Collaborative Doctoral Education, EUA DOC-CAREERS, 2009*

Model wysokiej jakości promotorstwa

Maria Ziótek

Na podstawie: A. Krasniewski, *EUA Conf. on Doctoral Programmes in Europe*, Nice, Dec. 2006

Jakość promotorów, ich rola i odpowiedzialność

Ustawa 2003

Promotorem w przewodzie doktorskim ... może być osoba posiadająca tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego prowadząca działalność naukową lub dydaktyczną w zakresie danej lub pokrewnej dyscypliny naukowej lub artystycznej. (5 lat – rozp.)

PROMOTOR

Rozp. 2011

**Promotor wspiera doktoranta w samodzielnej pracy badawczej
Promotor pomocniczy – opieka w procesie planowania badań, ich realizacji i analizy wyników**

WYMAGANIA KWALIFIKACJI

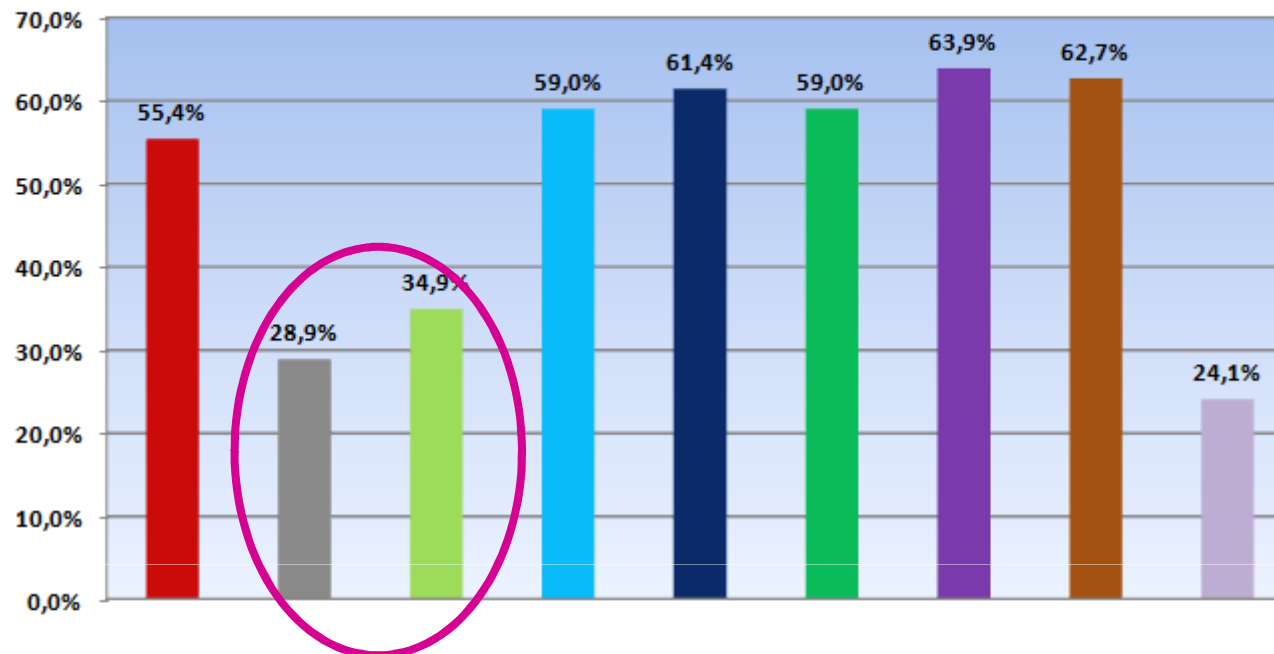
- Kto powinien definiować wymagania?
- Czy potrzebne są specjalne wymagania dla prowadzenia doktoratów praktycznych ?
- Kto weryfikuje czy wymagania są satysfakcjonujące?
- Czy są formalne procedury dla zarejestrowania się w roli promotora?

ROLA I ODPOWIEDZIALNOŚĆ

- Czy powinna być gwarantowana minimalna liczba godzin kontaktowych?
- Ilu promotorów jest potrzebnych?
- Czy promotor jest odpowiedzialny za wsparcie finansowe doktorantów?
- Czy istnieją szczególne obowiązki promotorów doktoratów praktycznych?

Do your institution's written regulations and/or guidelines include the following?

Uzgodnienia formalne

- Maximum number of doctoral candidates per supervisor
- Obligatory training for supervisors
- Voluntary training for supervisors
- Requirement or recommendation for minimum number of meetings with supervisor
- Requirement or recommendation for supervisory teams
- Written agreements between supervisors, supervisees and/or institution
- Procedures for dealing with supervisor-supervisee conflicts
- Systematic feedback collected from doctoral candidates
- Other

Źródło: Dr Thomas Ekman Jørgensen at 6th Annual Meeting of EUA-CDE
University of Warsaw, Poland, 2013 (projekt ARDE)

Jakość promotorów, ich rola i odpowiedzialność

- Szkolenia promotorów

- Czy powinny być obowiązkowe?
Jeśli tak, to czy tylko dla nowych promotorów, czy także dla doświadczonych?
A co z promotorami pomocniczymi i zespołami z ko-promotorami?
- Jaki powinien być temat i jaka forma takich szkoleń?
- Jak przełamać niechęć profesorów do szkoleń?
- Kto powinien koordynować, organizować i rozwijać szkolenia promotorów?
- Czy organizatorzy szkoleń mają dostateczne kwalifikacje i motywacje?
- Czy jest dostateczny nacisk ze strony władz uniwersytetu?

- Ocenianie promotorów

- Jak i przez kogo powinni być oceniani promotorzy?
- Czy do tej oceny powinni być włączeni doktoranci?
- Jaka powinna być konsekwencja negatywnej oceny?
- Czy uniwersytet jest gotów nagradzać najlepszych promotorów i eliminować najslabszych?

Jakość promotorów, ich rola i odpowiedzialność

Problemy, potrzeby i dylematy młodych promotorów

- Problemy „dostępu” do dobrych doktorantów.
- Brak czasu – nadmierne obciążenie dydaktyką i pracą biurokratyczną.
- Brak doświadczenia w uniknięciu wyboru nieodpowiedniego kandydata.
- Podejmowanie decyzji o przyjęciu doktoranta na podstawie opinii komisji, w której promotor nie uczestniczy.
- Obawy przed rezygnacją z nieodpowiednich doktorantów ze względu na oczekiwanie sukcesu ze strony instytucji.
- Brak szkoleń w zakresie metod i narzędzi potrzebnych do zapewnienia bardzo dobrego rozwoju naukowego.
- Generalnie młodzi promotorzy mają tylko odniesienie do pracy swoich własnych promotorów z okresu doktoratu – kompletny brak wiedzy o stanie techniki i literatury w tym zakresie.

Na podstawie:

Helmut Brentel at 6th Annual Meeting of EUA-CDE University of Warsaw, Poland, 2013

Maria Ziótek

Jakość promotorów - rola instytucji

Szkolenia „szkoleniowców”- propozycje rozwiązań

- **Wymagania wstępne dla szkoleniowców**
 - Stopień naukowy –minimum doktor
 - Doświadczenie w kierowaniu pracą doktorską w roli promotora, ko-promotora lub promotora pomocniczego
 - Doświadczenie w doradztwie i coachingu doktorantów
 - Bardzo dobra znajomość kultury akademickiej i administracyjnych procedur
 - Bardzo dobra znajomość literatury w zakresie kierowania badaniami naukowymi przez doktoranckich promotorów
- **Szkolenie szkoleniowców**
 - Np. dwudniowe zaawansowane szkolenie
 - Asysta w dwóch warsztatach szkoleniowych dla promotorów
 - Jednodniowe warsztaty nt. oceny szkolenia

Na podstawie:

Helmut Brentel at 6th Annual Meeting of EUA-CDE University of Warsaw, Poland, 2013

Maria Ziótek

Jakość promotorów - rola instytucji

Szkolenia promotorów - propozycje rozwiązań

- Dwudniowe warsztaty dla profesorów- juniorów i nowo zatrudnionych w jednostce
- Wymiana doświadczeń (zorganizowana) między kandydatami na promotorów i doświadczonymi promotorami
- Odświeżenie wiedzy w zakresie promotorstwa dla doświadczonych promotorów
- Zorganizowanie grup dyskusyjnych dla promotorów (działających systematycznie np. w okresie lunchu raz w miesiącu)

Wsparcie, monitoring i ocenianie doktorantów – rola promotora i instytucji

ZAKRES DZIAŁANIA

- **Rekrutacja** (formalne wymagania i procedury – jaka rola promotora?) – **I+P**
- **Wprowadzenie do środowiska naukowego** (pisanie i wysyłanie publikacji do międzynarodowych prestiżowych czasopism, prezentacje wyników badań na konferencjach, staże zagraniczne...) - **P+I**
- **Rozwój uniwersalnych umiejętności** (ogólne metody badań naukowych, pisanie rozpraw akademickich i komunikacja, pisanie aplikacji grantowych, szkolenia w zakresie dydaktyki...) **I+P**
- **Monitoring postępu badań** **P+I**
- **Ocena pracy dr i ocena końcowa** (dokonana przez komisję ekspertów bez udziału promotora w roli członka komisji) – **I**

I – instytucja;

P - promotor

METODY OCENIANIA

- **Okresowa krytyczna ocena raportów** sporządzanych przez doktoranta
- **Okresowe spotkania** oceniające
- **Opinie na poszczególnych etapach** (plan doktoratu,..)
- **Egzaminy** (kompleksowe,...rola promotora?)
- **Seminaria** (prezentacje, dyskusje...)
- **Sprawozdania z postępu prac** przez promotora

- Jak często dokonywać okresowych przeglądów postępu prac?
- Kto powinien być zaangażowany do oceny (oprócz promotora)?
- Jakie egzaminy powinien zdawać doktorant?

Monitoring i ocenianie doktorantów – rola instytucji - propozycje rozwiązań

- Monitorowanie postępu pracy i raportowanie
 - Przewodnik dla monitorowania postępu pracy doktoranta
 - Formularze raportów dla różnych etapów realizacji pracy doktorskiej
 - Formularze protokołów ze spotkań doktorantów z promotorem
- Opracowanie przydatnych dokumentów i publikacji
 - Przewodnik dla realizacji wspólnych doktoratów
 - Podręcznik na temat praktyk promotorskich i zasobów
 - Zestaw narzędzi dla promotorów i doktorantów
- Źródła informacji
 - Linki do stron internetowych wzorców praktyk promotorów i narzędzi
 - Bibliografia najlepszych publikacji dot. badań promotorów
- Obszerna baza danych nt. postępu prac doktoranta
- Suplement dyplomu doktorskiego

Na podstawie:

Helmut Brentel at 6th Annual Meeting of EUA-CDE University of Warsaw, Poland, 2013

Rola doktoranta

- Realizacja programu SD, przeprowadzenie badań naukowych, publikowanie wyników badań naukowych, udział w konferencjach naukowych, napisanie pracy doktorskiej i jej obrona
- Udział, poprzez przedstawicieli, w organizacji SD w jednostce

Wskazówki LERU dla osiągnięcia wysokiej jakości SD

LERU (*League of European Research Universities*) – recommendations (May 2007)

- Należy wspierać wysoką jakość SD poprzez **regularną ocenę badań prowadzonych w jednostce, w której odbywają się SD, a nie przez monitoring studiów przy użyciu nadmiernie zbiurokratyzowanego systemu.**
- Staranny dobór najlepszych kandydatów i ich ocena są konieczne zarówno na wejściu jak i w czasie trwania SD.
- Kształcenie doktorantów musi w istotny sposób różnić się od kształcenia na I i II stopniu studiów.
- **Pomimo, że głównym komponentem SD są badania naukowe, konieczny jest ustrukturyzowany program zawierający wykłady, seminaria, etc.**

Wnioski

- Jakość SD zależy od **poziomu naukowego instytucji**, właściwie dobranych promotorów i potencjału intelektualnego doktorantów
- Odpowiedzialność promotorska jest pochodną odpowiedzialności instytucji
- Regulacje dotyczące kwalifikacji promotorów, ich doskonalenia oraz procedury dla pracy promotorów powinny być tworzone na poziomie jednostki kształcącej w danej dyscyplinie
- Wspomniane regulacje i procedury **nie mogą prowadzić do nadmiernej biurokratyzacji**

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

